

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Wassana Koksanthiah
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK) asioimistulkkkaus
Opinnäytetyö, 2020

KUVAT APUNA MONIKULTTUURISESSA HOITOTYÖSSÄ

TIIVISTELMÄ

Wassana Koksanthiah
Kuvat apuna monikulttuurisessa hoitotyössä
Sivut 37 ja liitteet 4
Syksy 2020
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK), asioimistulkkkaus

Suomessa maahanmuuttajataustaisten, heikosti suomea osaavien vanhusten määrä lisääntyy hoivakodeissa koko ajan. Hoivakodeissa lisääntyy myös vain vältävästi suomea osaavien maahanmuuttajataustaisten hoitajien määrä. Tämä on iso haaste hoitotyölle. Työharjoittelussa helsinkiläisessä hoivakodissa syntyi ajatus kuva-avusteisesta kommunikaatiosta hoitotoimenpiteissä suomea heikosti osaavan tai osaamattoman maahanmuuttajataustaisen asukkaan kanssa. Tavoitteena oli helpottaa ja sujuvoittaa kommunikointiongelmien takia haastavia hoitotoimenpiteitä niin hoitajan kuin asukkaankin kannalta. Asioimistulkeille kuva-avusteisesta kommunikoinnista olisi hyötyä heidän tulkatessa vanhusten hoivakodissa.

Opinnäytetyössä koottiin kuvia ja kuvasarjoja kuva-avusteiseen kommunikointiin. Hoivakodin hoitajia haastateltiin opinnäytetyötä varten eli menetelmänä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää Ensimmäiseen versioon, otettiin mukaan hyödyllisimmät kuvat perustuen omaan kokemukseen hoitotyössä. Haastattelukysymyksiin selvitettiin, kokivatko hoitajat, että kuvien käytöstä olisi apua kommunikoitaessa hoivakodin asukkaiden kanssa sekä minkä aiheiset ja muotoiset sekä kokoiset kuvat edistäisivät parhaiten kommunikaatiota. Haastatteluvastaukset analysointiin tarkasti ja tulokset otettiin huomioon kuvia valittaessa.

Kuvia käytettiin kolmeen eri kommunikaatiotarkoitukseen ja -muotoon. Kommunikointikansio, joka on tarkoitettu hoivakodin yhteistilaan kaikkien käyttöön. Kuvakommunikointitaulu, joka on sijoitettu asukkaan omaan huoneeseen, jossa kuvasarjoja arkisista päivärutiineista sekä kuvakorttikaulanauha, joka puolestaan on tarkoitettu hoitajan henkilökohtaiseen käyttöön.

Hoivakodin hoitajien haastatteluvastauksissa toistuvasti korostui, että hoitajat pitivät kuva-avusteista kommunikointia erittäin tarpeellisena apua hoitotyössä. Tulevaisuudessa myös hoivakodin asukkaan läheiset voivat käyttää ja hyödyntää kuva-avusteista kommunikaatiota yhdessä asukkaan kanssa. Opinnäytetyössä syntynyttä kuvakokoelmaa on mahdollista kehittää edelleen ja täydentää esimerkiksi uusin aihein tai lisäämällä tekstit asukkaiden omalla kielellä.

Asiasanat: ikäihmiset, kuvakortit, monikulttuurinen hoitotyö, puhetta tukevat tai korvaavat kommunikointimenetelmät

ABSTRACT

Wassana Koksanthiah

Pictures as a tool for multicultural nursing

Pages 37 and 4 appendices

Autumn 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Humanities, Community Interpreting

Interpreter

In Finland, there are an increasing number of elderly persons in nursing homes who have an immigrant background and poor Finnish language skills. At the same time there are also an increasing number of nurses who speak Finnish only adequately. This is a growing challenge in nursing. The idea of picture communication came during practical training. Pictures could be used in communication with residents who has immigrant background during treatment. The aim is to help nurses and residents with communication problems in challenging treatment procedures. Picture communication could also be helpful for interpreters while working with older people in nursing homes.

In this thesis, a selection of pictures was formed to aid communication with the residents of nursing home. The research method in this research was qualitative; as several nurses were interviewed for the thesis. First version of the selection of pictures was planned and collected from Internet using personal experience in patient care. The purpose of the interviews was to explore whether the nurses would find picture cards useful when communicating with the residents. Secondly, the size, shape and subject of the cards were evaluated in respect of how they would enhance communication. The results were carefully analysed and considered when selecting the final version of the picture cards.

Pictures were used in three different purposes and formats. A communication folder placed in the common space for everyone to use. The folder is sorted by topic and in the folder, there is space for new picture cards. Secondly, a communication board for resident's bedroom and/or in their bathroom containing pictures of daily routines was produced. Lastly, a picture card neck strap for the nurses' personal use with the residents was made.

In the analysis of the research it was repeatedly highlighted that the nurses found the pictures very valuable tool in communicating with the residents. The pictures can also be used to help the communication between the resident and the resident's family. The collection of pictures developed in this thesis can be developed even further with new topics or adding new language versions.

Keywords: elderly, picture cards, multicultural nursing, augmentative and alternative communication

บทคัดย่อ

ชื่อ วาสนา กกสันเทียะ
การสื่อสารด้วยภาพในสถานบริบาลผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม
๓๗ หน้า เอกสารแนบ ๔ ฉบับ
ปีการศึกษา ๒๕๖๓
มหาวิทยาลัยเด็ยโกเนีย
ระดับปริญญาตรี มนุษยศาสตร์
สาขาวิชาการล่าม

ในประเทศฟินแลนด์มีจำนวนผู้สูงอายุชาวต่างชาติที่มีทักษะน้อยทางด้านภาษาฟินนิชในสถานบริบาลเพิ่มมากขึ้นเป็นระดับ รวมถึงผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เป็นคนชาวต่างชาติที่มีทักษะน้อยทางด้านภาษาฟินนิชที่ทำงานในสถานบริบาลก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ปัญหาที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องใหญ่สำหรับการดูแลรักษา ในระหว่างฝึกงานที่สถานบริบาล ที่เฮลซิงกิ ทำให้เกิดแนวคิดการใช้ภาพประกอบในการสื่อสารกับผู้สูงอายุที่ไม่พูดภาษาฟินนิช โดยมีวัตถุประสงค์ในการช่วยลดอุปสรรคระหว่างผู้ดูแลและผู้สูงอายุในการรักษา และเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น การใช้ภาพช่วยในการสื่อสารยังเป็นประโยชน์ต่อล่ามในการตีความ และการแปลในสถานบริบาลอีกด้วย

ภาพจากแฟ้มภาพเพื่อการสื่อสาร ได้ถูกนำมาทดลองใช้ รวมถึงได้มีการนำประสบการณ์ในการดูแลมาช่วยในการรวบรวมภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ การสัมภาษณ์ผู้ดูแลผู้สูงอายุเพื่อเก็บข้อมูล เป็นการการสัมภาษณ์โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบ การทราบถึงความรู้สึกของผู้ดูแลผู้สูงอายุว่ามีความรู้สึกอย่างไรกับการใช้บัตรภาพที่ใช้สื่อสาร ในการดูแลรักษาผู้สูงอายุ บัตรภาพแบบไหนและในรูปแบบใดจะส่งเสริมการสื่อสารมากที่สุด คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้รับการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน และพิจารณาเมื่อเลือกบัตรภาพ

ภาพที่ใช้ในการสื่อสารถูกจัดทำขึ้นในสามรูปแบบและสามจุดประสงค์ ภาพในรูปแบบแฟ้มภาพเพื่อการสื่อสาร ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ทุกคนได้ใช้ร่วมกันในพื้นที่ส่วนรวมของสถานบริบาล แฟ้มภาพเพื่อการสื่อสารนี้มีให้เลือกหลากหลาย และถูกจัดเรียงภาพตามหัวข้อ รวมถึงมีช่องว่างไว้ใส่ภาพใหม่เพิ่มเติม ภาพในรูปแบบแผ่นภาพ เป็นภาพที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน จะถูกติดไว้ในห้องส่วนตัวและในห้องน้ำของผู้สูงอายุ ส่วนบัตรภาพในรูปแบบสายคล้องคอขนาดพกพานั้น ได้จัดทำขึ้นไว้เพื่อให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุไว้ใช้งาน

คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลผู้สูงอายุนั้น ปรากฏว่ามีการยืนยัน และให้นำหน้ากว่า การใช้ภาพในการสื่อสาร เป็นสิ่งที่จำเป็นและช่วยในการดูแลและรักษาได้มาก ในอนาคตนั้น ภาพเพื่อการสื่อสารและบัตรภาพจะเป็นประโยชน์ในด้านการสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับญาติ ของพวกเขา บัตรภาพที่ได้ถูกจัดทำขึ้น สามารถนำไปพัฒนาเพิ่มเติมต่อไปได้ โดยเพิ่มเติมหัวข้อใหม่หรือในหลายภาษา

คำสำคัญ:

ผู้สูงอายุ, บัตรภาพ, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม, การสื่อสารทางเลือก, การสื่อสารแทนคำพูด

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VANHUSTENHOITON LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ JA IKÄÄNTYNEET MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA.....	7
3 MONIKULTTUURINEN HOITOTYÖ JA VANHUSTEN HOIVAKOTIEN KÄYTÄNNÖT	10
4 MONIKANAVAINEN KOMMUNIKOINTI.....	12
4.1 Monikanavainen kommunikointi	12
4.2 Puhetta tukevat tai korvaavat kommunikointimenetelmät	12
4.3 Avusteiset ja ei-avusteiset kommunikointimenetelmät	13
4.3.1 Ei-avusteiset kommunikointimenetelmät.....	14
4.3.2 Avusteiset kommunikaatiomenetelmät.....	15
5 KOMMUNIKOINTIKANSION LAATIMINEN	19
5.1 Kuvien aiheiden valitseminen haastattelun avulla	20
5.1.1 Haastattelukysymykset	20
5.1.2 Haastattelun toteuttaminen	20
5.1.3 Haastatteluvastausten analysointi.....	21
5.2 Kuva-avusteisen kommunikaatiomateriaalin valmistaminen	23
5.3 Kuvien valitseminen	24
5.4 Kuvien muotoja ja koko	25
5.4.1 Kommunikointikansio	25
5.4.2 Kuvakorttikaulanauha	26
5.4.3 Kommunikointitaulu.....	27
6 POHDINTA.....	29
LIITE 1: Haastattelulomake.....	35
LIITE 2: Kommunikointikansio.....	38
LIITE 3: Kuvakorttikaulanauha	39

LIITE 4: Kommunikointitaulu	40
-----------------------------------	----

1 JOHDANTO

Suomen väestö ikääntyy ja samalla lisääntyy myös maahanmuuttajataustaisten ikäihmisten määrä. Heidän hoitamisensa on haasteellista hoitajille muun muassa siksi, että hoitajat ovat usein myös itse maahanmuuttajataustaisia, eikä yhteistä kieltä hoidettavien vanhusten kanssa aina löydy.

Olin työharjoittelussa vanhusten hoivakodissa Helsingissä. Siellä keskustelin hoitajien kanssa siitä, millaista apua he tarvitsisivat hoivakodin asukkaiden hoitotyössä. Hoitajat kertoivat, että kaikkein vaikeinta olivat hoitotoimenpiteet sellaisten vanhusten kanssa, jotka eivät osanneet tai eivät ymmärtäneet riittävästi suomea. Näin syntyi ajatus opinnäytetyöstä, jonka aiheena on kuva-avusteinen kommunikaatio hoivakodin hoitotoimenpiteissä.

Tätä kehittämispainotteista opinnäytetyötä varten suunnittelin ja kokosin vapaasti saatavilla olevasta Papunetin kuvapankista niin sanotun kommunikointikansion. Tavoitteenani oli laatia ja koota hoivakodin hoitotoimeenpiteissä käytettävä ja toimiva kommunikointikansio. Valinnassa tukeuduin omiin kokemuksiini kuvien käytöstä ja keräsin myös haastattelulla tietoa hoivakodin hoitajilta.

Haastattelukysymysten pohjalta pyrittiin myös selvittämään, kokivatko hoitajat, että kuvakorttien käytöstä olisi apua kommunikoitaessa hoivakodin asukkaiden kanssa sekä minkä aiheiset ja muotoiset sekä kokoiset kuvakortit edistäisivät hoitajien mielestä parhaiten kommunikaatioita.

Tarkastelen opinnäytetyössäni vanhustenhoitoon liittyvää lainsäädäntöä ja monikulttuurista hoitotyötä. Käsittelen työssäni myös monikanavaista kommunikaatiota ja esittelen kuvakorttien käytön osana sitä. Pohdin opinnäytetyössäni myös sitä, miten hoitajien työtä kuva-avusteinen kommunikaatiomateriaali helpottaisi, parhaalla tavalla. Kerron myös, miten olen opinnäytetyössäni ottanut huomioon tutkimustyön eettiset lähtökohdat.

2 VANHUSTENHOITON LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ JA IKÄÄNTYNEET MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

Vanhuuspalvelulain tavoitteena on ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä kunnassa palvelujen kehittämisen vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen. Lisäksi lain tavoitteena on, että parannetaan iäkkäiden henkilöiden mahdollisuutta saada laadukkaita palveluja ja vaikutusmahdollisuuksia palvelujen sisältöön ja toteuttamiseen kunnassa. (L980/2012.)

lääkkäällä henkilöllä tarkoitetaan Suomen vanhuuspalvelulaissa henkilöä, ”jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta” (L980/2012). Ikääntyneellä väestöllä puolestaan tarkoitetaan samaisessa laissa väestöä, joka on vanhuuseläkeikäistä eli 63 vuotta täyttäneitä.

Laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (L785/1992) säädetään, että potilaan hoidossa ja kohtelussa on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon hänen äidinkieltensä ja yksilölliset tarpeensa sekä hänen kulttuurinsa. Kielilaissa (L423/2003) puolestaan säädetään potilaan oikeudesta tulkkaukseen, kun suomea tai ruotsia käytetään viranomaisissa.

Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi on tavoitteena, että turvataan hyvä ikääntyminen ja vaikuttavat palvelut iäkkäille henkilöille, jotka niitä tarvitsevat. Suosituksessa ehdotetut toimet luovat pohjaa yhteiskunnalle, joka on ikäystävällinen. Siinä käsitellään myös iäkkäiden ihmisten toimintakyvyn edistämistä, osaavaa hoitohenkilöstöä ja laadunvarmistamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.)

Suomeen tulivat ensimmäiset turvapaikanhakijat 1970-luvun alussa Chilestä. Suomessa on ollut vanhuusiässä olleita maahanmuuttajia jo 1990-luvun lopulta asti. Heidän määränsä oli tuolloin kuitenkin niin pieni, ettei terveydenhoitojärjestelmä vielä ottanut heitä ryhmänä huomioon. Nyt tilanne on muuttunut, ja vanhuusiässä olevien maahanmuuttajien erityistarpeet aletaan ottaa huomioon vanhusten hoitotyössä. Samalla tavalla alkoi suomen kielten opetus, koska ymmärrettiin, että Suomeen tulleet pakolaiset tarvitsevat suomen kielen taitoa, jotta he kotoutuisivat. 1970-luvun lopussa tulivat Vietnamin sodan niin sanotut venepakolaiset. Näille suhteellisen isoille pakolaisryhmille järjestettiin suomen kielen koulutusta, joka oli suunnattu myös aikuisille, mutta erityisesti lapsille. 1980-luvulla maahanmuuttajien määrä jälleen kasvoi ja samalla kasvoi myös suomen kielen koulutustarjonta. Erityisesti huolehdittiin lasten ja nuorten suomen kielen taidon kehittämistä. Suomeen tulee edelleen maahanmuuttajia, joilta puuttuu lähes kokonaan kotimaassa hankittu koulusivistys ja sitä kautta esimerkiksi lukutaito. Nämä maahanmuuttajataustaiset pakolaiset ovat enimmäkseen naisia. (Kuukka 2019.)

Suomessa siis riittää tulevaisuudessakin maahanmuuttajia, jotka eivät vanhoina pysty kommunikoimaan suomen kielellä. Myös erilaiset sairaudet voivat johtaa tähän. Lait ohjaavat ottamaan huomioon iäkkäät maahanmuuttajat. Esimerkiksi vanhuuspalvelulaki edellyttää, että kuntien vanhuuspoliittisissa ohjeissa ja kotoutumisohjelmissa huomioidaan myös iäkkäät maahanmuuttajat. Lisäksi laki potilaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa hoidon ja palveluiden tarjoajat maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kulttuurisensitiiviseen ja kunnioitettavaan kohtaamiseen siten, että heidän yksilölliset tarpeensa otetaan huomioon. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.)

Vanhuspalvelulaissa ja laissa potilaanoikeuksista todetaan, että myös maahanmuuttajataustaisille ikäihmisille täytyy turvata palvelut. Tämä on iso haaste, ja tämän toteuttamiseen tarvitaan ihmisläheistä ja kulttuurisensitiivistä työtettä sosiaali- ja terveydenhoidossa. Suomessa asuvat uudet suomalaiset myös vanhenevat, ja osa heistä on jo vanhuusiässä. Heidän suomen kielen osaamisen taso vaihtelee. (Terveyden hyvinvoinnin laitos 2020a.)

Suomen kieltä osaamattomien tai huonosti osaavien maahanmuuttajavanhusten määrä on Suomessa lisääntymässä erittäin paljon lähivuosina. Vanhuusiässä olevien maahanmuuttajien joukossa on erilaisista syistä edelleen runsaasti huonosti suomea osaavia. Osalla maahanmuuttajavanhuksista ei ole koskaan ollutkaan sellaista suomen kielen taitoa, että sillä he olisivat pärjänneet yksi kodin ulkopuolella. Suurin osa näistä maahanmuuttajista on naisia, jotka ovat olleet koko elämänsä kotiäiteinä. Erilaiset sairaudet, kuten aivoinfarkti, voivat viedä ihmisen kyvyn kommunikoida puhumalla. Maahanmuuttajataustaiset vanhukset kärsivät myös muistisairauksista siinä kuin valtaväestökin, ja se tuo haasteita kommunikaatioon. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.)

3 MONIKULTTUURINEN HOITOTYÖ JA VANHUSTEN HOIVAKOTIEN KÄYTÄNNÖT

Abdelhamid ym. (2009 18 – 19, 78) mukaan monikulttuurinen hoitotyö voidaan määritellä hoitotyöksi, jota tehdään erilaisten kulttuurien parissa tai sillä voidaan myös tarkoittaa hoitoyhteisöä, jossa hoitajalla ja hoidettavilla on erilaiset kulttuuritaustat tai he tulevat useista etnistä ryhmistä. Tällaisessa hoitotyössä on otettava huomioon ihmisten erilaiset kulttuuriset lähtökohdat. Hoitotyössä korostuvat tällöin tasa-arvoisuus ja se, että kunnioitetaan erilaisuutta ja hyväksytään ja ymmärretään erilaisuus ja moniarvoisuus.

Monikulttuurisessa hoitotyössä lähtökohtana on, että on tietoa ja tietämystä kulttuurien erilaisuuksista ja halua kunnioittaa niitä ominaispiirteitä, jotka liittyvät toisen ihmisen kulttuuriin sekä kykyä neuvotella kompromisseja tilanteissa, joissa eri kulttuureja edustavat henkilöt joutuvat keskenään konfliktiin. (Abdelhamid ym. 2009, 9.)

Monikulttuurisessa vanhusten hoitotyössä on hyvä ottaa huomioon myös ikäkäsitys. Eri kulttuureissa ikäkäsitys vaihtelee. On kulttuureja, joissa ikä määrittyy toiminallisten tekijöiden kautta eikä kronologisuuden mukaan. Omaan ikääntymiseen suhtautumiseen vaikuttaa ihmisen kulttuuritausta, samoin kuin se, kuinka hänen perheensä ja muu yhteisö häneen suhtautuvat. Ihmisen yksilölliset tarpeet ja toiveet sekä elämäntarina onkin huomioitava asiakastapaamisissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.)

Kulttuurisensitiivisyydellä puolestaan tarkoitetaan sitä, että ammattilainen suhtautuu työssään maahanmuuttajataustaisen vanhuksen kulttuuriin kunnioittavasti ja arvostavasti sekä sanallisessa että sanattomassa viestinnässä. Molemmilla on oikeus tulla kuulluksi ja hyväksytyksi. Kulttuurisensitiivisyys on halua, kykyä ja herkkyyttä ymmärtää eri taustoista tulevaa ihmistä. Kulttuurisensitiiviset palvelut eivät tarkoita erillispalveluita kaikille kohderyhmille, vaan palveluita, jotka pystyvät joustamaan erillisten asiakkaiden tarpeisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020b.)

Hoivakodissa on tätä nykyä yhä enemmän erilaisista taustoista tulevia henkiköitä, jotka ovat viettäneet lapsuutensa ja pitkälti aikuisuutensakin toisenlaisessa kulttuurissa. Heidän suomen kielen osaamisen tasonsa vaihtelee. Osa jo opitusta suomestakin on saattanut unohtua, ja iäkäs ihminen voi unohtella oman äidinkiellensäkin sanoja. Hoivakodissa hoitajan täytyy muistaa joka päivä, että hoivakodin asukas on ihminen, jolla on tunteet. Vanha ihminen voi unohtaa sanat, joilla hän puhuu, mutta ihmisen tunteet pysyvät. Vanhoilla ihmisillä on yksilölliset tarpeet, toiveet ja elämäntarina. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos sanoo, että selkokielisen puheen käyttäminen on tärkeää ja auttaa kommunikaation onnistumista ja yhteisymmärrystä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020b). Hoitaja voi myös kommunikoida asukkaan kanssa eleillä ja ilmeillä. Jos asukas ei ymmärrä, mitä hoitaja tarkoittaa, hoitaja voi käyttää kuvakortteja.

Suomessa on viime vuosikymmenen aikana jouduttu taloudellisista syistä säästämään sosiaali- ja terveydenhoidon kustannuksista. Se on näkynyt nimenomaan hoitohenkilökunnan liian vähäisenä määränä vanhusten hoidossa. Hoitohenkilökunnan vähäisyys ja kiire vaikuttavat siihen, miten hyvin kommunikointi sujuu vanhusten kanssa. Etenkin sellaisten vanhusten hoidossa, joiden kanssa ei ole yhteistä kieltä tai joiden kanssa on kommunikaatiovaikeuksia. Kommunikaation helpottaminen helpottaa myös vanhusten oloa ja voi vähentää heidän ahdistustaan.

4 MONIKANAVAINEN KOMMUNIKOINTI

Kommunikointi on viestintää toisten henkilöiden kanssa, ja oikeutta siihen voidaan pitää ihmisen perusoikeutena. Kommunikointi on keino olla yhteydessä toisten ihmisten kanssa ja kommunikointimuotoja on useita.

4.1 Monikanavainen kommunikointi

Kuva-avusteista kommunikaatiota voidaan kutsua myös monikanavaiseksi kommunikaatioksi. Se tarkoittaa sitä, että siinä käytetään kuvan lisäksi montaa eri kommunikointikanavaa kuten selkopuhetta tai pelkkiä sanoja, ilmeitä ja eleitä sekä erilaisia viittomia, joilla viitotaan muun muassa suuntaa. Monikanavainen kommunikaatio on tarpeen, jotta toinen ymmärtäisi, mistä on kysymys ja osaisi reagoida viestin vaatimalla tavalla esimerkiksi lähteä hoivakodissa suihkuun. Monikanavainen kommunikaatio on viestien vaihtoa samaan aikaan monella eri tavalla – puhumalla, eleillä, ilmeillä, liikkeillä ja ensi sijassa kuvilla.

Non-verbaalilla kommunikaatiolla tarkoitetaan ääntä, ilmeitä, katseita, eleitä, liikkeitä, asentoja, tilankäyttöä ja välimatkaa (Viestintäkeskus). Non-verbaalia kommunikaatiota ihminen uskoo enemmän kuin puhuttua kielellistä kommunikaatiota. Non-verbaali kommunikaatio on tästä syystä tärkeä osa monikanavaista kommunikaatiota, jossa tärkeitä ovat ääni ja äänensävy, ilmeet, katse ja liikkeet.

4.2 Puhetta tukevat tai korvaavat kommunikointimenetelmät

Puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia voidaan käyttää puheen lisänä tai sen sijaan kommunikoinnissa. Puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointimenetelmistä käytetään myös englannin kielestä tulevaa lyhennettä AAC eli Augmentative and Alternative Communication. (Papunet 2020d.) Puhetta tukevaa tai korvaavaa kommunikointimenetelmää voidaan siis käyttää puhutun kielen täydentämiseksi ja korvaamiseksi.

Papunetin internet-sivuilta löytyy paljon tietoa kuva-avusteisesta kommunikaatiosta. Papunet on osa Kehitysvammaliittoa ja päärahoittajana on sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, Papunet-verkostopalvelun ylläpitämä verkkosivusto, jossa on runsaasti tietoa muun muassa erilaisista puhevammoista sekä kuvapankki. (Papunet 2020f.)

Kuvat kommunikoinnissa on menetelmä, jota voidaan käyttää erilaisista puhevammoista kärsivien ihmisten kanssa kommunikoidessa. Kuvien käyttö kommunikoinnissa tarkoittaa sitä, että kuvia voidaan käyttää samaan aikaan puheen ja non-verbaalin viestinnän kanssa. Kuvakortteja käytettäessä kuvan sisältö kannattaa sanoa ääneen, ja samalla olisi hyvä varmistaa, että kuulija on ymmärtänyt asian oikealla tavalla. Jatkuva kielikylpy kuvien käytössä lähi-ihmisten kanssa vaikuttaa siihen, että kuvien käytöstä tulee luonnollinen osa kommunikaatiota. Kuvakorttiavusteisen kommunikoinnin jatkuvaa käyttöä hoivakodissa pitäisi kannustaa. (Papunet 2020c.)

4.3 Avusteiset ja ei-avusteiset kommunikointimenetelmät

Kommunikointimenetelmät voidaan jakaa avusteisiin ja ei-avusteisiin menetelmiin. Avusteisissa kommunikointimenetelmissä ajatellaan, että kielellinen ilmaisu on fyysisesti erillään käyttäjästä. Avusteisissa menetelmissä käytetään laitteita, kansioita ja kommunikointitauluja ja niihin tarvitaan toisen ihmisen apua. Ei-avusteisissa menetelmissä taas puhevammaisen tuottaa kielelliset ilmaisut itse. Hän käyttää viittomia, puhetta tai eleitä. (Joutsia & Sillanpää 2020, 101.)

Kommunikoinnin esteitä voidaan siis lieventää kuntoutuksen lisäksi apuvälineillä eli avusteisesti. Kommunikoinnin apuvälineet hankitaan ensisijaisesti julkisen terveydenhuollon apuvälinepalveluna. Tieto puhevammaisen ihmisen tarvitsemista apuvälinepalveluista kirjataan kuntoutussuunnitelmaan. Palveluiden lähtökohtana on apuvälineen tarvitsijan ammattihenkilön yhteydessä toteama tarve. Kommunikoinnin apuvälineiden itsenäinen käyttö edellyttää tukea ja apu lähi-ihmisiltä. Siksi myös lähiyhteisön perehdytys välineisiin ja ohjelmiin on tärkeää. (Kehitysvammaliitto 2020.)

4.3.1 Ei-avusteiset kommunikointimenetelmät

Ei-avusteisissa menetelmissä puhevammainen henkilö tuottaa kielelliset ilmaisut itse. Tämä tarkoittaa, että hän käyttää viittomia, eleitä tai puhetta. (Joutsia & Sillanpää 2020, 101.)

4.3.1.1 Viittomat

Viittominen on ei-avusteinen kommunikointimenetelmä. Sitä käytetään, kun se on fyysisesti mahdollista. Viittomakieli on itsenäinen kieli. Siitä lainataan viittomat viittomakommunikaatioon. Viittomilla voi kommunikoida yksittäisiä viestejä tai viittomia voidaan käyttää tukemassa puhetta, jolloin puhuttaessa puhevammaiselle henkilölle viestistä viitotaan puheen rinnalla olennaisin asia. Näin auditiivista viestiä tuetaan visuaalisesti viestillä. (Joutsia & Sillanpää 2020, 101.)

4.3.1.2 Eleet

Eleet ovat ilmaisun erittäin tärkeä osa. Onkin alettu puhua siitä, että vuorovaikutus on monikanavaista, eli laajaa yhtäkaista ilmaisua eikä vain sitä, että käytetään yhtä keinoa. Ilmaisullisista eleistä esimerkiksi on vaikkapa osoittaminen. Osoittaa voi kädellä tai muulla raajalla, katseella tai pään liikkeellä. Viimeksi mainitulla voi ilmaista vaikkapa myönnön tai kiellon. Ilmaisullisia eleitä ovat myös koko kehon asento sekä kehon asennon muutokset ja erilaiset äänteet ja äänensävyt. Niitä ovat myös esimerkiksi nauru ja muut tunteiden ilmaisut. Kun ilmaisullisia eleitä käytetään vuorovaikutuksessa, on olennaista, ettei se jää vain suljettuihin kyllä- ja -ei-kysymyksiin, vaan puhevammaisen mahdollisuutta kysyä lisää tai kertoa lisää laajennetaan. (Joutsia & Sillanpää 2020, 102.)

Paananen toteaa artikkelissaan viitaten Goldin-Meadowin ja Mcneillin teoksiin, että eleet ovat nykyäskityksen mukaan osa kieltä. Eleellä tarkoitetaan käsien, pään ja kehon liikkeitä, joita käytetään samaan aikaan. Ihmiset tulkitsevat kehollista puhetta ja viestintää kokonaisuutena, eleen merkityksen kautta. (Paananen 2015, 75.)

4.3.1.3 Puhe

Henkilölle, jonka puhevammaan liittyy vaikeus ymmärtää puhetta, on puhuttava selkeästi. Selkopuheessa tärkeää on selkeä ilmaisu, mutta myös se, että rakennetaan yhteistä ymmärrystä ja luodaan hyvä vuorovaikutusilmapiiri. (Joutsia & Sillanpää 2020, 102.)

Selkokieli taas tarkoittaa sitä, että käytetään tuttuja sanoja ja lyhyitä lauseita. Tärkeää on myös huolehtia, että kontakti viestin toiseen osapuoleen säilyy koko kommunikaation ajan. (Selkokeskus 2016.)

4.3.2 Avusteiset kommunikaatiomenetelmät

Avusteisissa kommunikaatiomenetelmissä kielellinen ilmaisu on fyysisesti erillään käyttäjistä. Kyseisissä menetelmissä siis käytetään laitteita, kansioita tai kommunikointitauluja. Avusteisissa kommunikointimenetelmissä siis tarvitaan toisen ihmisen apua. (Joutsia & Sillanpää 2020, 101.)

4.3.2.1 Kirjoittamiseen perustuva menetelmä

Jokin kirjoittamiseen liittyvä menetelmä voidaan valita, mikäli henkilöllä on puhevamma, johon ei liity kielellisiä vaikeuksia ja hän on kykenevä kirjoittamaan. Hän voi käyttää kynää, tai vaikkapa puhelaitetta näppäimistön avulla tai tablettitietokonetta. Kirjoittaminen on mahdollista myös kirjaimia osoittamalla. Puhelaitte taas puhuu ääneen viestin, joka siihen on kirjoitettu. Tablettia voi käyttää esimerkiksi käsin tai nenällä tai mikäli liikuntavamma on esteenä myös

katseohjauksella katseenseurantalaiteella, joka on lisäosana tabletissa. Tabletissa voi olla kommunikaatio-ohjelmisto, mutta siinä voi olla muitakin ohjelmia, jotka liittyvät vuorovaikutukseen, esimerkiksi sähköpostin tai vaikkapa sosiaalisen median käyttömahdollisuus. Myös valmiita sanoja voi osoittaa vaikkapa kansiosta, mikä on menetelmänä nopeampi kuin kirjainten osoittaminen. Sen voi tehdä myös käyttämällä auditiivista askellusta. Siinä keskustelukumppani tai tulkki luettelee kansiossa olevia aiheita tietyssä järjestyksessä. Puhevammaisen henkilö voi äänellä tai nyökkäämällä valita oikean aiheen. (Joutsia & Sillanpää 2020, 102.)

4.3.2.2 Bliss-kieli

Bliss-kielen pohjana on tietyt sovitut symbolit ja niiden yhdistelmät. Se kehitettiin alun perin kansainväliseksi kirjoitusjärjestelmäksi, jonka tarkoitus oli edistää maailmanrauhaa. Sitä käytetään puhetta tukevana ja korvaavana menetelmänä ja sillä on mahdollista ilmaista rajattomasti ja myös abstrakteja asioita. Bliss-kieltä kirjoitetaan luonnollisen kielen mukaisesti. Symboleita osoitetaan samalla lailla kuin kuvia taulusta tai kansiossa. Tällä menetelmällä monet cp-vammaiset henkilöt ovat oppineet lukemaan. (Joutsia & Sillanpää 2020, 103.)

4.3.2.3 Kuvakommunikaatio

Kuvakommunikaatiota käytetään, kun kirjoittaminen ei ole kehitysvamman tai tietynlaisen afasian takia menetelmänä vaihtoehto. Kuvakommunikaatiolla tarkoitetaan graafista kommunikaatioita, jossa käytetään valmiita kuvia tai valokuvia vaikkapa henkilöistä tai tutuista paikosta. On käyttäjiä, jotka tarvitsevat näitä kuvia, sillä heidän on vaikeaa tulkita symboleja. Kuvat valitaan niin, että ne sopivat puhevammaisen henkilön ominaisuuksiin ja tarpeisiin eli esimerkiksi näön ja iän perusteella. Kuvia siis osoitetaan esimerkiksi kädellä tai osoitintikulla ja nykyään laserosoittimella, joka on mahdollista kiinnittää silmälaseihin. (Joutsia & Sillanpää 2020, 103.)

Kuvataulusta tai kansiossa voi olla niin sanottu käyttäjilleen räätälöity sanavarasto. Kansion kuvat on ryhmitelty eri aihealueisiin ja kullakin alueella on juuri siihen aihealueeseen kuuluvia kuvia, jotka kuuluvat eri sanaluokkiin. Sanaluokat erottavat toisistaan eri värit. Kuvissa on kirjoitettu sana, joka vastaa kuvaa. Menetelmässä puhevammaisen henkilö osoittaa kuvaa, minkä jälkeen hänen keskustelukumppaninsa lukee sanan ääneen. Näin valmistetaan, että kuva ymmärretään yhdessä oikein. Näin jatketaan aina kuva ja sana kerrallaan ja muodostetaan kokonainen viesti, joka lausutaan lopuksi ääneen. (Joutsia & Sillanpää 2020, 103.)

Erilaisia lisäkuvastollisia kommunikointitauluja on mahdollista luoda erilaisiin tilanteisiin juuri kyseistä vuorovaikutustilannetta varten. On henkilöitä, jotka käyttävät kuvia sanatasolla ja toiset taas luovat niistä pidempiä ilmauksia tai lauseita. (Joutsia & Sillanpää 2020, 103.)

Myös kuvapiirtäminen on kuvakommunikointia. Siinä tehdään havainnolliseksi keskustelun olennaisin sisältö ja näin tuetaan ymmärtämistä ja ydinasiaan keskittymistä sekä sen muistamista tilanteen jälkeen. Piirtämisessä olennaista on puheen rytmittäminen ja sen selkiyttäminen piirtämällä, - eivät piirtämistaidot. Myös puhevammaisen henkilö voi piirtää, mitä haluaa ilmaista. (Joutsia & Sillanpää 2020, 104.)

Esinekommunikaatiossa käytetään esinesymboleja, kun halutaan viestiä lähes samalla hetkellä tapahtuvista asioista. Esimerkkinä on vaikkapa hammasharja, jota käytetään hammaspesujen symbolina. Tätä menetelmää käytetään, kun viestitään varhaisella kehitystasolla olevien kehitysvammaisten, monivammaisten ja aistimonivammaisten henkilöiden kanssa. (Joutsia & Sillanpää 2020, 104.)

Kommunikointiohjelman tai kirjoittamisen alustana voi olla kannettava tietokone, älypuhelin tai tabletti puhesynteesin kanssa. Tämän lisäksi tarvitaan sisältökokonaisuus, joka on tarkoituksenmukainen ja yksilöity. Sitä on mahdollista päivittää joustavasti puhevammaisen henkilö omien tarpeiden, toimintakyvyn ja

ympäristön mukaisesti. Käyttäjän kannalta toimivimman ohjaintavan löytäminen on myös keskeistä. (Kehitysvammaliitto 2020.)

5 KOMMUNIKOINTIKANSION LAATIMINEN

Idea kuvakorttien tekemisestä syntyi, kun olin tulkkauksen opintoihini kuuluvassa harjoittelussa hoivakodissa. Siellä hoitajat kommunikoivat muutaman suomea osaamattoman vanhuksen kanssa, jolloin yhteinen kieli puuttui. Osa hoitajista oli myös itse maahanmuuttajataustaisia, joten myös heidän oma suomen kielen taitonsa oli heikohko. Huomasin, kuinka tärkeää olisi tukea kommunikaatiota hoitajan ja hoivakodin asukkaan välillä. Keskustelin aiheesta hoivakodin osaston johtajan kanssa, ja keskustelussa syntyi ajatus kuvakorttien käyttämisestä kommunikaatiossa. Kun opinnäytetyön tekeminen tuli ajankohtaiseksi syksyllä 2019, Päätin sitten tehdä opinnäytetyön tästä aiheesta.

Tutustuin kuvakorttikommunikaatioon, josta löysin tietoa muun muassa Papunetin sivustolta. Papunetistä löytyy kuvakorttien valmistamista varten työkalu, joka on julkinen ja ilmainen kuvapankki- ja työkaluohjelma. Työkaluohjelmalla voi tehdä omiin sopivaa kuvallista aineistoa. (Papunet 2020b.) Valitsin hoivakodin toimintaan mielestäni parhaiten sopivia kuvia, jotka tulostin ja joista tein kansioita hoitajien käyttöön. Kokemukset olivat hyviä.

Opinnäytetyöni suunnitteluvaiheessa hankin paljon tietoa puhetta tukevista menetelmistä. Tutustuin myös aineistoon, joka käsitteli maahanmuuttajataustaisten henkilöiden hoitotyöhön liittyviä haasteita ja monikulttuurista hoitotyötä sekä kulttuurisensitiivisistä hoitotyötä. Hoivakodissa on lukuisia tilanteita ja toimenpiteitä, joissa kuvakorteista saattaisi olla hyötyä. Halusin rajata kuvakorttien aiheita koskemaan erityisesti niitä tilanteita, joissa hoitajat kokisivat, että kuvakorteista olisi eniten hyötyä. Keskusteluissa hoitajien kanssa ilmeni, että kuvakortit voisivat helpottaa kommunikointia nimenomaan hoitotoimenpiteissä, kuten hampaiden pesussa ja suihkussa käymisessä niin, että vanhukselle tulisi selväksi kuvan avulla, mihin ollaan ryhtymässä ja mitä tehdään.

5.1 Kuvien aiheiden valitseminen haastattelun avulla

Halusin selvittää, mitkä hoitotoimenpiteet olivat niitä, joista hoitajat kokivat, että olisi hyödyllistä tehdä kuva-avusteista kommunikaatiomateriaalia. Tarkoitukseni oli siis tuottaa sellaista tietoa, joka koskee hoitajien kokemuksia ja oli mielekästä hankkia tätä tietoa haastattelemalla heitä. Käytin siis toisin sanoen laadullista menetelmää. Pyysin haastattelua varten hoivakodin osastonjohtajalta suostumuksen. Hänen ehdotuksestaan haastatteluun osallistui neljä hoitajaa, minä itse toteutin haastattelun. Laadin haastattelua koskevan aikataulun niin, että haastattelukysymysten laadinta tapahtui keväällä 2020.

5.1.1 Haastattelukysymykset

Rajasin haastattelukysymysten määrän kahdeksaan, jotta haastattelulomake ja itse haastattelu eivät olisi liian pitkiä. Halusin haastatteluiden avulla selvittää, mitkä ovat ne olennaisimmat toimenpiteet, joissa hoitaja on kokenut, että on ollut vaikeuksia saada asukas ymmärtämään, mitä hoitaja sanoo ja tarkoittaa. Näin pyrin samaan tiedon siitä, mistä aiheista tekisin kuva-avusteista kommunikaatiomateriaalia. Pyrin myös selvittämään, katsoivatko hoitajat, että kuva-avusteisesta kommunikaatiomateriaalista olisi heille apua hoitotoimenpiteissä ja millaisissa toimenpiteissä siitä olisi eniten apua. Halusin myös selvittää, oliko hoitajilla toiveita kuva-avusteisen kommunikaatiomateriaalin aiheista tai muodosta. Pyrin myös selvittämään, olivatko hoitajat sitä mieltä, että kuva-avusteisesta kommunikaatiomateriaalista olisi apua kommunikoitaessa huonosti osaavan tai osaamattoman maahanmuuttajataustaisen henkilön kanssa. Haastattelukysymyksiin pystyi vastamaan kysymyksestä riippuen joko kirjoittamalla, piirtämällä itse tai laittamalla rastin omasta mielestä oikean vaihtoehdon kohdalle. Haastattelukysymykset ovat opinnäytetyön liitteenä.

5.1.2 Haastattelun toteuttaminen

Saatuani kesällä 2020 haastateltavilta hoitajilta kirjalliset suostumukset haastatteluun lähetin heille välittömästi haastattelukysymykset. Seuraavassa vaiheessa tarkoitus oli toteuttaa suulliset hoitajien yksilöhaastattelut. Aikataulu- ja koronapandemiasyistä haastatteluja ei voitu toteuttaa suullisesti. Sen sijaan pyysin hoitajia vastamaan kysymyksiin kirjallisesti. Kolme hoitajaa vastasi kysymyksiin syyskuussa 2020. Tämän jälkeen analysoin vastaukset, laadin niistä yhteenvedon.

5.1.3 Haastatteluvastausten analysointi

Haastatteluvastauksissaan hoitajat kokivat, että kaikkien eniten kommunikointihaasteita heillä oli tilanteissa, jotka liittyivät asukkaan pukeutumiseen ja riisuuntumiseen. Haastatteluvastauksista nousi esille kaikkein useimmin tilanteet, joissa vaatteet menevät nurinperin tai jonkin vaatekappale puuttui tai sitten asukas ei ymmärtänyt, että yöpaita on vaihdettava. Riisuuntumistilanteessa asukas yhden hoitajan kokemuksen mukaan luuli, että vaatteita pestään eikä vaihdeta.

Haastatteluvastausten mukaan hoitajien oli usein myös vaikea saada asukas ymmärtämään hoitajien ohjeita ja puhetta aterioimiseen tai ruokavalioon, peseytymiseen sekä hampaiden pesuun, liikkumiseen sekä kuntoutukseen, lääkkeiden ottoon ja antoon liittyvässä tilanteissa: Esimerkiksi peseytymistapahtuman ohjeistusta hoivakodin asukas ei usein ymmärrä tai saattaa kielteisesti peseytymiseen. Muistisairas asukas voi viedä myös hammasharjaan hiuksiin eikä suuhun. Turvarannekkeen käyttöön liittyvä ongelma on, ettei asukas ymmärrä, että se on riisuttava suihkuun mentäessä. Kaikki hoitajat kokivat, että kuva-avusteisesta kommunikaatiomateriaalista olisi apua paljon apua hoitotoimenpiteiden vaikeissa kommunikointitilanteissa. Yksi hoitaja totesi myös, että mikäli asukas on muistisairas niin, mitä varhaisemmassa muistisairauden vaiheessa kuvia käytetään apuna ja lisänä kommunikoinnissa sitä parempi niiden hyötysuhde on.

Kysyttäessä hoitajilta minkälaisissa hoitotoimenpidetilanteissa kuvakorteista olisi apua ja hyötyä, yksi hoitaja koki, että niistä olisi apua kaikissa edellä mainituissa hoitotoimenpiteissä niin hoitajalle ja asukkaallekin. Kuva-avusteinen kommunikaatio on hänen mukaansa parhaimmassa tapauksessa ”silta” yhteiselle kommunikaatiolle ja ne auttavat viestin perille viemisessä. Hoitajan mukaan Alzheimerin taudista kärsivät asukkaat ahdistuvat helposti, kun eivät ymmärrä ohjeistusta tai muista, miten asioita tehdään. Toinen haastatelluista hoitajista korosti siitä, että asukas ymmärtää todella helposti kuvan sisällön. Hoitajan mielestä esimerkiksi hampaidenpesu-kommunikointitaulu toimii erinomaisesti suomea osaamattoman maahanmuuttaja-asukkaan kanssa. Ulkoilua kuvaava kuva antaa heti kuvan siitä, mihin ollaan menossa. Kehoon liittyvät iso kuva taas auttavat selvittämään, missä kohtaa kehoa asukas tuntee kipua, näin hoitaja voi tehdä hoidon jatkosuunnitelman. Kolmas hoitaja sanoi myös, että jos hoitaja ei osaa asukkaan kieltä, kuvakuvista on paljon apua.

Hoitajilta kysyttiin myös, olisiko heillä toiveita tai omia ehdotuksia kuva-avusteisesta materiaalista ja millaiset kuvakortit olisivat käytössä kaikkein hyödyllisimmät. Kolmen hoitajan vastaukset erottuivat selvästi toinen toisistaan. Ensimmäinen hoitaja vastasi, että kuvakortit olisi tehtävä mahdollisemman ”selkokielisiksi”. Kuvat ja tekstit vastaisivat mahdollisimman tarkasti toisiaan, ja kuvien viesti olisi looginen ja selkeä. Hän myös painotti, että visuaalisesti kauniit kuvat ja värit herättävät asukkaassa mieltymystä ja auttavat viestin ymmärtämisessä. Toinen hoitaja piti kaikista tärkeimpänä arkisiin hoitotilanteisiin liittyviä kuvia. Niitä ovat hänen mukaansa esimerkiksi eri ruumiinosissa olevat kiputilat, ulkoilu ja sääkuvat. Kolmas hoitaja piti kaikkien tärkeimpänä kuvien selkeyttä asukkaalle ja sitä, että kuviin yhdistetty sana tai sanat olisivat asukkaan omalla äidinkielellä.

Hoitajilta kysyttiin, että minkälaista apua kuvakorteista heille olisi. Yhden hoitajan pitkässä vastauksessa tuli esille monia hoitotyön keskeisiä puolia, kun hän kuvaili, miten kuvakortit toimisivat keskustelun apuna, kognitiivisena tukena ja apuna asioiden hoitamisessa. Hänen mielestään kuvat ovat universaalista kieltä, joka avulla viestintä ja kommunikaatio paranee. Tämä kaikki hänen mukaansa parantaa työn laatua, ja säästä aikaa, sekä lisää tuloksellisuutta ja varmasti myös

auttaa asukasta nopeammin integroitumaan uuteen kulttuuriin ja ymmärtämään oman ja toisen kulttuurin eroja. Vastauksessaan hoitaja vielä tiivisti, että ydin on siinä, että kun hoitajalla on viesti, mutta hän ei tiedä, miten sen kertoisi toiselle, koska meillä ei ole yhteisiä kieltä, niin kuvat ovat tässä tilanteissa ”siltana”. Toisen ja kolmannen hoitajan mielestä kuvakortit olivat apuna siinä, että perushoitoon liittyvien asioiden yhteisymmärrys lisääntyi hoitajan ja asukkaan välillä. Kuvien avulla vältettiin väärinkäsityksiä.

Viimeisenä hoitajilta kysyttiin, että minkälainen kuvakortti olisi hyvä kuvakortti hoitotoimenpiteessä maahanmuuttajataustaisen asukkaan kanssa. Hoitajat saivat joko piirtää tai kertoa omiin sanoin. Ensimmäisen hoitajan vastauksessa hän edelleen korosti kuvakortin selkeyttä, ja lisäksi ehdotti, että kuvakortissa voisi olla muutama sana asukkaan omalla äidinkielellä, koska se hänen mukaansa auttaisi ymmärtämään viestiä. Hoitaja ehdotti lisäksi, että kuvakortissa voisi olla muutama sana asukkaan omalla äidinkielellä, koska se hänen mukaansa auttaisi ymmärtämään viestiä. Hoitaja ehdotti lisäksi, että olisi hyvä olla kysymys ja vastaus- kuvakorttipareja, mikä jälleen hänen mukaansa helpottaisi kommunikaatioita. Toinen hoitaja kirjoitti repliikkejä, joissa hän kertoo asukkaalle, että hän on hoitaja ja on tulossa auttamaan asukasta ja sitten hän voisi kysyä, mitä asukas haluaa syödä sinä päivänä ja samalla hän voisi näyttää kuvakortteja erilaisista ruuista. Kolmas hoitaja jätti vastaamatta viimeiseen kysymykseen. Kukaan vastauksissaan ei piirtänyt ehdotusta kuvakortiksi.

5.2 Kuva-avusteisen kommunikaatiomateriaalin valmistaminen

Kuvien aiheet valitsin hoitajilta saamieni vastausten perusteella. Kuva-avusteisen kommunikaation kuvien aiheet liittyvät asukkaiden päivittäiseen elämään hoivakodissa. Ne kuvaavat suurimmaksi osaa ruokailua, pukeutumista ja riisuuntumista sekä ulkoilua ja peseytymistä. Mukana on muun muassa myös terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä kuvia.

Hoitajilta saamieni vastausten analysointi tuki havaintoani, jonka tein jo harjoitellessani hoivakodissa: Jo tuolloin havaitsin, että hoivakodissa tarvitaan

myös erikokoisia kuvia, jotka olisivat sijoitettu hoitokodin eri huoneisiin. Hoitajat tarvitsevat kuvakortteja, jotka voi ottaa nopeasti esille ja ovat aina mukana. Asukkaalla taas on hyvä olla omassa huoneessa julisteen kokoinen kommunikointitaulu tai useampikin, samoin kylpyhuoneessa voisi olla seinällä kommunikointitauluja. Yhteistilaan sopisi taas laajempi kommunikointikansio, joka olisi kaikkien siellä oleskelevien ja työskentelevien käytössä. Päätin toteuttaa nämä kaikki.

Kaiken valmistamani kuva-avusteisen materiaalin pitää olla myös kestäviä, joten päätin laminoida ne kaiken. Kuva-avusteisen materiaalin suunnitteluvaiheessa sain vinkkejä työelämäohjaajalta, että olisi hyvä kirjoittaa kuviin myös kuvattavien aiheiden vieraskieliset tekstit, jotta hoitajat voivat lukea ääneen kyseisen sanan asukkaan omalla äidinkielellä samalla, kun he näyttävät kuvaa. Tarkoitus on, että hoitajat opetetaan ääntämään kuviin kirjoitetut sanat mahdollisemman oikein. Ideana on se, että asukkaat kuulevat sanan ja näkevät siitä tarkoittavan kuvan samaan aikaan. Hoitajien haastatteluvastauksista tuli ilmi, että he pitivät toistuvasti erittäin tärkeinä kuvien selkeyttä, että kuvat ja sanat tarkoittavat samaa, jotta ei synny väärinymmärrystä. Vastauksesta tuli myös esille, että universaalit symbolit kuten ruoka toimivat hyvin, sillä asukkaat ymmärtävät ne helposti ja oikein. Otin nämä asiat huomioon, kun valitsin kuvia jo olemassa olevasta julkisesta kuvamateriaalista kuten Papunetin aineistosta.

Kuvan koko on myös tärkeä asia niin kuvakorttikaulanauhassa kuin kommunikointitaulussa ja kommunikointikansiossakin. Kuvan tuli olla selkeä, ja sen koon tuli olla sellainen, että asukkaan olisi helppo nähdä se. Kuva ei saisi olla liian pieni. Asukkailla on usein huono näkö, mikä korostaa kuvien selkeyden ja näkyvyyden tärkeyttä. Värilliset kuvat taas ovat kokemukseni mukaan selkeämpiä kuin mustavalkoiset kuvat.

5.3 Kuvien valitseminen

Valitsemani kuvat ovat Papunetin kuvapankista, josta kuvia voi kopioida ja tulostaa omaan käyttöön. Kuvia saa käyttää vapaasti mutta on mainittava, mistä

kuvien lähde on peräisin. (Papunet 2020a.) Papunetin kuvatyökalu on myös kätevä varsinkin, kun tarvitaan laajempia kuvamateriaaleja (Papunet 2020b). Papunetin kuvapankin kuvakortteja on käytetty hoitotyössä Suomessa paljon yleisesti. Näillä perusteilla valitsin kuvamateriaalini. Perehdyin Papunetin kuvapankin kuviin liittyviin ohjeisiin ja kuvien käyttöön. Kuvat kommunikointikansioon ja kuvakorttikaulanauhaan sekä kommunikointitauluihin valitsin hoitajien toiveiden perusteella. Etsin Papunetin sivulla mahdollisemman selkeitä ja loogisia kuvia. Otin huomioon myös sen, että kuvat ja värit voisivat herättää asukkaassa mieltymystä ja auttaisivat myös sitä kautta viestin välittämisessä.

5.4 Kuvien muotoja ja koko

Työharjoittelun aikaisen kuva-avusteisen kommunikoinnin käytön havainnointieni ja hoitajien haastatteluvastausten perusteella päädyin tekemään kommunikointikansion (Liite 2), kuvakorttikaulanauhoja (Liite 3), kommunikointitauluja (Liite 4). Päivittäisiä hoitotoimenpiteitä on erilaisia, osa niistä tehdään asukkaan omassa huoneessa osa yhteistilassa. Sen takia oli mielekästä valmistaa erilaista kuva-avusteista kommunikaatiomateriaalia eri hoitotilanteisiin ja -paikkoihin.

5.4.1 Kommunikointikansio

Päätin valmistaa melko laajan kommunikointikansion hoivakodin yhteistilaa varten. Hoivakodin yhteistila on paikka, jossa kaikki asukkaat ja hoitajat kokoontuvat ja jossa tapahtuu myös suuri osa hoitotoimista ja päivän aktiviteeteista sekä ruokailu. Myös vierailijat käyvät siellä. Yhteistilassa laajempi kommunikointikansio olisi helposti saatavilla, ja kuka tahansa voisi käyttää siitä, esimerkiksi lääkäri, fysioterapeutti, kampaaja ja jalkahoitaja sekä vieraat. Kommunikointikansiossa on kuvia, jotka ovat luokiteltu aihepiireittäin.

Kommunikointikansion aihepiirejä ovat esimerkiksi ruokailu, ulkoilu, peseytyminen, kehonosat, kuntoutus ja asioiminen sekä kysymys/vastaus -kuvia esimerkiksi kyllä/ei. Kommunikointikansion välilehdet ovat eri väriset. Aina kun uusi aihepiiri alkaa kyseisen aiheen ensimmäinen sivun oikealla laidalla on järjestin eli hieman pitempi laminoitu paperiliuska, jossa on kuva ja teksti aiheesta, josta on kyse. Näin kansion käyttäjä löytää aihepiirin ja siihen liittyvät kuvat kätevästi ja nopeasti. Kuvan kooksi valitsin 6,0 cm x 7,0 cm. Yhdelle välilehdelle sijoitin noin yhdeksästä kahteentoista kuvaa. Tämän kokoisista kuvista on helppo nähdä, mistä kuvissa on kyse. Jätin myös tyhjiä kortteja kansion loppuun, jotta hoitajat voivat itse piirtää pyyhittävällä tussilla lisää kuvia kansion eri aiheista ja näin täydentää kommunikointikansioita.

5.4.2 Kuvakorttikaulanauha

Hoitajien toiveena oli, että kuvakorttiavusteinen työskentely olisi mahdollisimman kätevää ja joustavaa. Kuvakorttien tulisi olla sellaisessa muodossa, että ne saisi helposti ja nopeasti esille ja että ne olisivat helppokäyttöisiä ja että ne kulkisivat heidän mukanaan hoitotilanteissa. Tein päätöksen siitä, että teen avainnauhan, johon voi ripustaa kuvakortteja. Ajatuksen tästä kuvakortin muodosta sain, kun olin nähnyt, miten kuvakortinnauhaa käytetään päiväkodin arjessa ja miten helppo ja kätevä se on ottaa esiin ja käyttää erilaisissa tilanteissa. Hoitajan työ on erittäin liikkuvaa, ja jossakin olosuhteissa pitää ottaa huomioon, että korttien on kestettävä vettä ja että niiden tulee olla todella helpot ja nopeat ottaa esille, kun on tarvetta.

Tein kaksi kuvakorttikaulanauhaa, joista molemmissa on kiinni viisi kuvakorttia kukin omalla avainlenkillään. Nauhaan voi jatkossa lisätä tarpeen tulleen uusia kuvakortteja. Tein yhteensä noin 30 erilaista kuvakorttia, joista hoitaja voi valita tarvitsemansa kortit. Näihin kuvat valitsin hoitajien haastatteluissa antamien vastausten perusteella. Kuvakorteissa on kuvia, jotka auttavat kommunikoinnissa haastavissa hoitotilanteissa.

5.4.3 Kommunikointitaulu

Sain työharjoitteluni aikana idean, että asukkaan huoneessa on hyvä olla seinällä myös julisteen kokoinen kommunikointitaulu. Tutustuin Papunetin sivustolta löytyvään materiaalin kommunikointitaulusta (Papunet 2020g). Valmistamistani kuvajulisteista käytän Papunetin termiä kommunikointitaulu, koska kuvajulisteeni ovat käyttö tarkoitukseltaan aivan samalaiset kuin Papunetin kommunikointitaulut. Opinnäytetyöni kommunikointitaulut kertovat ja muistuttavat asukasta päivän rutiineista. Kommunikointitaulu on hoitajille työkalu, joka tukee päivän hoitorutiinien suorittamista yhdessä asukkaan kanssa. Kommunikointitaulun avulla hoitaja kertoo asukkaalle, mitä ollaan tekemässä ja mitä seuravaksi tehdään ja tapahtuu. Julisteen kuvat helpottavat hoitajankin työtä. Asukkaalla on siis jo valmiiksi seinällä kommunikointitaulussa selkeät kuvat päivän eri hoitotoimeenpiteistä, jotka suoritetaan asukkaan huoneessa tai kylpyhuoneessa. Kommunikointitaulujen hyvä puoli on se, että asukas voi katsella niitä aina ollessaan omassa huoneessaan.

Kommunikointitaulussa voi olla esimerkiksi kivun paikkaa ilmaisemassa yksi iso kuva kuten kehon kuva, jossa on kehon eri osien päälle liitettyjä salaman kuvia kivun symbolina. Sainkin työelämäohjaajaltani idean yhdestä isosta kehon kuvasta kommunikointitauluun suunnitelmieni monien kehonosakuvien sijaan. Hoitaja voi käyttää kommunikointitaulua yhdessä asukkaan kanssa selvittääkseen, missä kohtaa kehoa asukas tuntee kipua. Kommunikointitaulussa voi olla usein kuvia, joissa kuvataan esimerkiksi hampaidenpesun kaikki vaiheet. Kommunikointitauluissa kuvat siis tukevat kommunikaatiota asukkaan arkirutiineissa esimerkiksi hampaiden pesussa, suihkussa käynnissä, asioiden hoitamisessa, pukeutumisessa ja riisuuntumisessa sekä ulkoilussa ja turvarannekkeen käytöstä. Jatkossa on tarkoitus myös laatia kommunikointitaulu, jossa on kuvia eri tunnetiloista.

Kuvien määrä eri kommunikointitaulussa vaihtelee sen mukaisesti, millaisesta hoitotilanteissa on kyse. Esimerkiksi käsienpesuun liittyvässä kommunikointitaulussa on useampi kuva, joiden avulla ohjeistetaan käsienpesun eri vaiheisiin ja ulkoilua kuvaavassa kommunikointitaulussa on ainakin täällä

hetkellä niukempi kuvasarja. Riisuminen ja pukeutuminen olivat hoitajien haastatteluvastauksissa niitä tilanteita, joissa he tarvitsevat kuva-avusteista kommunikaatiota. Pukeutumiseen ja riisuuntumiseen liittyvissä kommunikointitaulussa tulee olemaan myös useampi kuva, sillä hoitajat halusivat, että näiden toimintojen eri vaiheet on kuvattu yksityiskohtaisesti ja vaihe vaiheelta. Olen sitä mieltä, että kommunikointitaulujen avulla voi myös virkistää asukkaan muistia, kun hän on unohtumassa sanoja tai hänen on vaikea hakea sanoja. Kommunikointitauluja voi käyttää myös vierailija, jolla on sama äidinkieli kuin asukkaalla, esimerkiksi vierailija voi kysyä asukkaalta ”Muistatko, mikä tämä on? Tarvitsetko mitään, shampoota tai hammastahnaa?” Kommunikointitauluja sijaitsee myös kylpyhuoneessa.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tekemistä on ohjannut ihmiskäsitys, jonka mukaan heikommassa asemassa olevaa ihmistä ei jätetä ilman apua. Tämän tarkoittaa opinnäytetyön toimintaympäristön kannalta sitä, että hoivakodissa olevaa suomen kieltä huonosti osaavan tai täysin osaamattoman vanhuksen täytyy saada kommunikoida niin, että hän ymmärtää, mitä hänen kanssaan tekemisissä olevat ihmiset viestinnällään tarkoittavat.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli valmistaa hoivakodin käyttöön kuva-avusteista kommunikaatiomateriaalia helpottamaan ja sujuvoittamaan hoitotoimenpiteitä suomen kieltä osaamattomien tai heikosti osaavien asukkaiden parissa. Tähän tavoitteeseen pääsemistä varten laadin haastattelukysymykset. Opin, että käyttämäni haastattelu on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tutustuin aiheeseen, mutta koronavirus-tilanne muutti tutkimussuunnitelmaani. Suullisen haastattelun sijaan hoivakodin hoitajilta pyydettiin kirjalliset vastaukset etukäteen valmisteltuihin kysymyksiin täytettävällä lomakkeella. Opin myös että, on tärkeää toimia eettisesti oikein. Varmistin myös, että hoivakodin hoitajat ja osastonjohtaja tietävät, mistä opinnäytetyöni on kyse. He myös tietävät, että kaikki henkilötiedot, hoivakodin nimi ja muut seikat, joiden perusteella joku voitaisiin tunnistaa, pysyy salassa. Haastattelukysymyslomakkeeseen hoitajat vastasivat nimettöminä. Saatujen vastausten ja teoriapohjan sekä henkilökohtaisen kokemuksen perusteella valitsin kuva-avusteista kommunikaatiota varten kuvien aiheet ja muodot. Opin, että on tärkeää kartoittaa käyttäjien tarpeet, kun kuva-avusteista kommunikaatiomateriaalia luodaan.

Hoivakodissa oli hyötyä kuva-avusteisen kommunikaatiomuotojen yhdistelmästä eli kuvakorttinauhoista, kommunikointikansioista ja kommunikointitauluista. Työelämän ohjaajan asiantuntemuksesta oli myös valtavasti hyötyä. Hänen aloitteestaan kuviin lisättiin myös tekstiä eli sana, jota kuva esitti. Vieraskielisille asukkaille teksti on jatkossa heidän omalla äidinkielellään ja jatkokehittämisen aiheena on lisätä ääntämisohjeet hoitajia varten sekä ohjeistaa heidät ääntämään vieraskieliset sanat. Kortteja voi siis laatia eri kieliversioina. Erittäin

paljon opin työelämän ohjaajan neuvoista ja kommenteista, jotka koskivat käyttämiäni termejä. Opinnäytetyöni terminologia on näiden ohjeiden mukainen. Olen ohjeista ja neuvoista hyvin kiitollinen. Toimivan ja osuvan kuvan laatiminen edellytti syvällisempää tutustumista aihealueeseen, koska itselläni oli vähän tietoa erilaisista kommunikaatiomenetelmistä. Perehdyin lisäksi vanhusten hoitoon liittyvään lainsäädäntöön ja monikulttuurisen hoitotyöhön, mikä avarsi näkemystäni ja mistä varmasti hyödyn myös asioimistulkin työssäni. Havaitsin myös, kuinka tärkeää on ylläpitää rauhallista ja vanhukselle turvallista tunnelmaa koko hoitotapahtuman ajan.

Opinnäytetyön tekeminen oli hyvin opettavainen prosessi ja vaati kärsivällisyyttä. Koronapandemia hidasti työn etenemistä jonkin verran ja opetti joustavuutta ja luovien ratkaisujen löytämistä. Vaikka prosessin edetessä korona-aikana opinnäytetyön tekeminen olikin hyvin haastavaa, yhteistyö hoivakodin kanssa näinä vaikeina aikoina sujui hyvin, ja olen kiitollinen siitä että, hoitajat osallistuivat omalla panoksellaan opinnäytetyöhöni. Kiitos kuuluu myös opinnäytetyöni ohjaajalle ja työelämäohjaajalle heidän kärsivällisyydestään ja suuresta avustaan.

Sain myös jatkoajatuksen, että myös hoivakodin asukkaan sukulaiset ja läheiset voivat hoitajien lisäksi käyttää ja hyödyntää näitä kuvakortteja hoivakodissa vieraillessaan. Tulevaisuudessa opinnäytetyötäni on mahdollista jatkaa ja täydentää esimerkiksi uusin aihein ja hyödyntää kääntämällä kuvien tekstit myös muille kielelle. Seuraava kuva-avusteisen kommunikaation kehittämisvaihe olisi se, että kuvat olisivat valokuvina. Kuvien pitäisi silti olla selkeitä. Hoivakodin asukkaalle voisi olla miellyttävämpää katsoa kuvaa, joka on valokuva, jossa on hänelle tuttua ympäristöä, esineitä ja vanhoja ihmisiä. Vanhusten kuvaamisessa kuitenkin törmätään kuvauslupaa hankittaessa erilaisiin haasteisiin. Muistisairaana kuvaaminen ei tulisi tällöin kyseeseen. Idea olisi tuoda kuviin hoivakodin asukkaalle jotain tuttua, joka virittäisi ja motivoi häntä myönteisesti katsomaan ja pohtimaan kuvan viestiä. Kuva-avusteinen kommunikaatio ja tämä opinnäytetyö auttavat jatkossa myös asioimistulkkveja, kun he valmistautuvat tulkkaustoimeksiantoihinsa ja tulkkaavat vanhuksia hoivakodeissa. Myös vanhuksset itse voivat käyttää Kuva-avusteista kommunikaatiota, joka

asioimistulkkien on hyvä menetelmänä tuntea. Tavoitteena kaikissa on toimivampi kommunikointi ja yhteisymmärryksen synnyttäminen vuorovaikutustilanteissa, kun yhteinen kieli muutoin puuttuu.

LÄHTEET

- Abdelhamid, P., Juntunen, A., & Koskinen, L. (2009). Monikulttuurinen hoitotyö
Painos 1. Terveysala hoitotyö ja -tiede Helsinki: WSOYpro sanoma
pro Oy.
- Joutsia, K. & Sillanpää, H. (2020). Asiakkaana puhevammainen henkilö.
Teoksessa A. Karjalainen & K. Wallenius-Penttilä (toimi.) Eri tavoin
kommunikoivien kohtaaminen sosiaali- ja terveysalan työssä. (s.
99-114). (Diak työelämä) Saatavilla. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-359-9>
- Kehitysvammaliitto ry. Tietotekniikka- ja osaamiskeskus Tikoteekki. Tietoa.
Kommunikoinnin apuvälineet. Saatavilla 9.10.2020
<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tietoa/kommunikoinnin-apuvälineet/>
- Kehitysvammaliitto ry. Tietotekniikka- ja osaamiskeskus Tikoteekki. Tietoa.
Kommunikoinnin apuvälineet. Saatavilla 9.10.2020
<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tietoa/kommunikoinnin-apuvälineet/>
- Kuukka, K. (2019). Suomea kielenä ja toisenakin. *Yhteiset lapsemme* 3/2019
Saatavilla 14.09.2020
<https://www.yhteisetlapsemme.fi/blog/suomea-kielena-ja-toisenakin/>
- L423/2003 Kielilaki. Saatavilla
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423#L1P1>
- L785/1992 Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785#L2P3>
- L980/2012 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden
sosiaali- ja terveyspalveluista. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980#L1P3>
- L980/2012 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden
sosiaali- ja terveyspalveluista. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980#L1P3>

- Paananen, J. (2015). Kuinka eleet helpottavat yhteisymmärrystä? Ikoniset ja deiktiset eleet monikulttuurisilla lääkärin vastaanotoilla. *Puhe ja kieli* 35:2, 75.
- Papunet. (2020a) Materiaalia kommunikoinnin tukemiseen. Kuvapankki. Saatavilla 17.10.2020 <https://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>
- Papunet. (2020b) Materiaalia kommunikoinnin tukemiseen. Kuvatyökalu. Saatavilla 17.10.2020 <https://papunet.net/materiaalia/kuvaty%C3%B6kalu>
- Papunet. (2020c) Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi. Kuvat kommunikoinnissa. Saatavilla 17.10.2020 <https://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>
- Papunet. (2020d) Tietoa. Puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac. Saatavilla 14.10.2020 <https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>
- Papunet. (2020f) Mikä on papunet? Papunetin tehtävä. Saatavilla 15.11.2020 <https://papunet.net/yksikko/tehtavat/>
- Papunet. (2020g) Materiaalia. Kommunikointitaulut-museoihin. Saatavilla 22.11.2020 <https://papunet.net/materiaalia/kommunikointitaulut-museoihin>
- Selkokeskus. Selkokieli. Selkokieli vuorovaikutuksessa. Saatavilla 2.9.2016 <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokieli-vuorovaikutuksessa/>
- STM (2020) Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023. Saatavilla https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162455/STM_2020_29_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2020a). Maahanmuutto ja hyvinvointi. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Iäkkäät maahanmuuttajat. Saatavilla 17.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/iakkaat-maahanmuuttajat>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2020b). Maahanmuutto ja hyvinvointi. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Työn tueksi. Hyviä käytäntöjä. Kulttuurisensitiivinen työote. Saatavilla 18.2.2020

<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

Viestintäkeskus. Viestintätietoa. Saatavilla 10.5.2020 <http://www.xn--viestintakeskus-dib.fi/fi/Viestint%C3%A4tietoa.html>

LIITE 1: Haastattelulomake

Haastattelulomake kuvakorttien tarpeellisuudesta hoitotilanteissa asukkaiden kanssa, jotka eivät ymmärrä suomea tai puhetta kuin vähän.

Haastattelu tehdään nimettömänä.

1. HOITOTOIMEENPITEET

Lista viisi sellaista hoitotoimenpidettä (esim. peseytymään meneminen jne.) asukkaiden kanssa, joissa olet kokenut, että on vaikeuksia saada asukas ymmärtämään, mitä sinä sanot ja tarkoitat.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

2. Ympyröi edellisestä listasta 2 hoitotoimenpidettä, joissa on kaikista eniten vaikeuksia.

Kirjoita, millä tavalla ympyröimäsi hoitotoimenpideteet ovat vaikeita.

3. Uskotko, että kuvakorteista olisi apua hoitotoimenpiteiden vaikeissa kommunikointitilanteissa?

Laita ruksi valitsemaasi kohtaan.

- Ei ollenkaan apua
- Jonkin verran apua
- Paljon apua
- Erittäin paljon apua

4. Kerro ja kuvaile omin sanoin, minkälaisissa hoitotoimenpidetilanteissa kuvakorteista olisi sinulle apua ja hyötyä.

5. Olisiko sinulla toiveita kuvakortista tai omaa ehdotus, minkälaiset kuvakortit olisivat käytössä kaikista hyödyllisemmät?

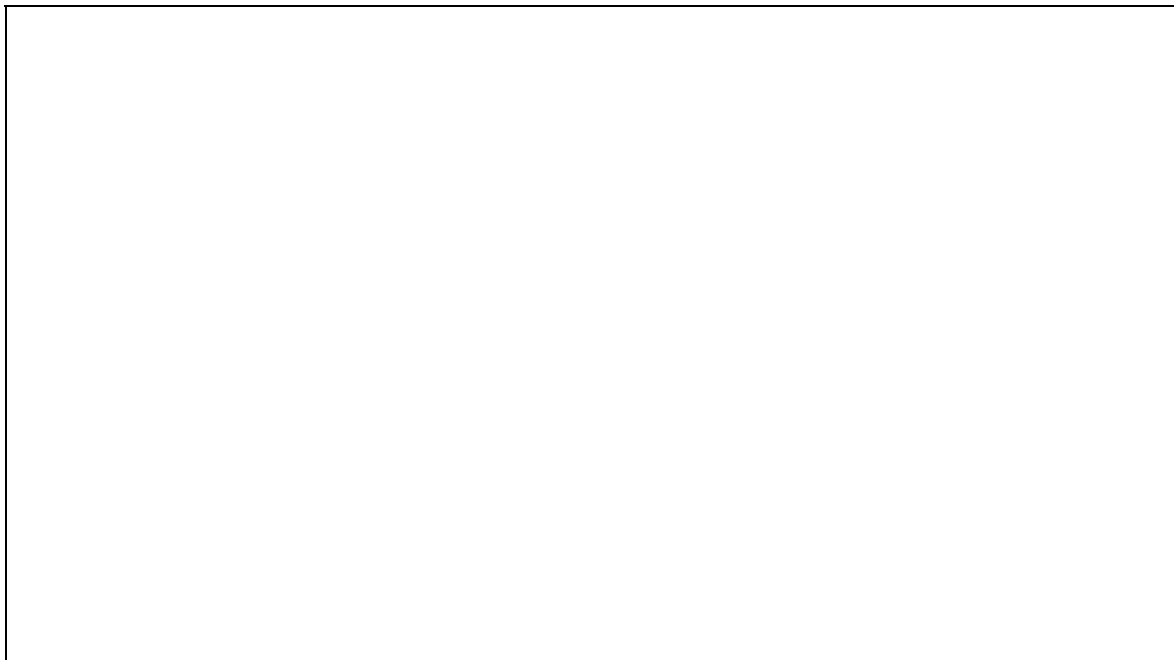
Kirjoita omin sanoin.

6. Olisiko kuvakorteista apua hoitotoimeenpiteissä suomea osaamattoman maahanmuuttaja-asukaan kanssa?

Laita ruksi valitsemaasi kohtaan.

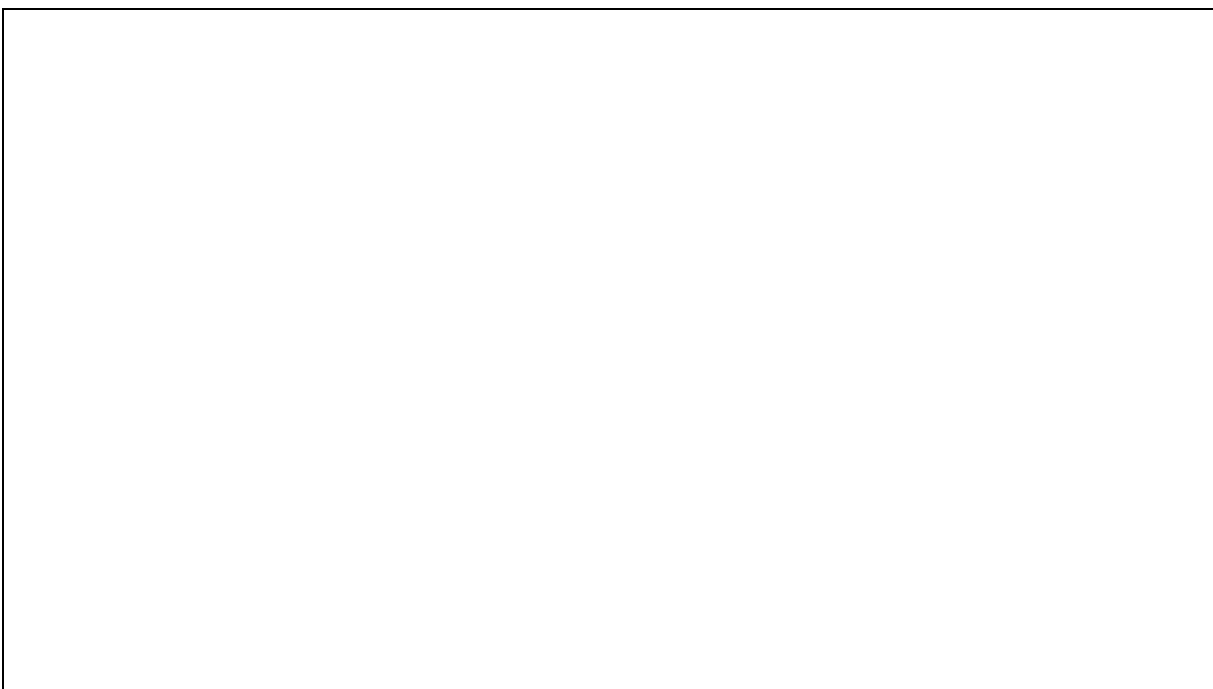
- Ei ollenkaan apua
- Jonkin verran apua
- Paljon apua
- Erittäin paljon apua

7. Kerro omiin sanoin, minkälaista apua kuvista sinulle olisi?

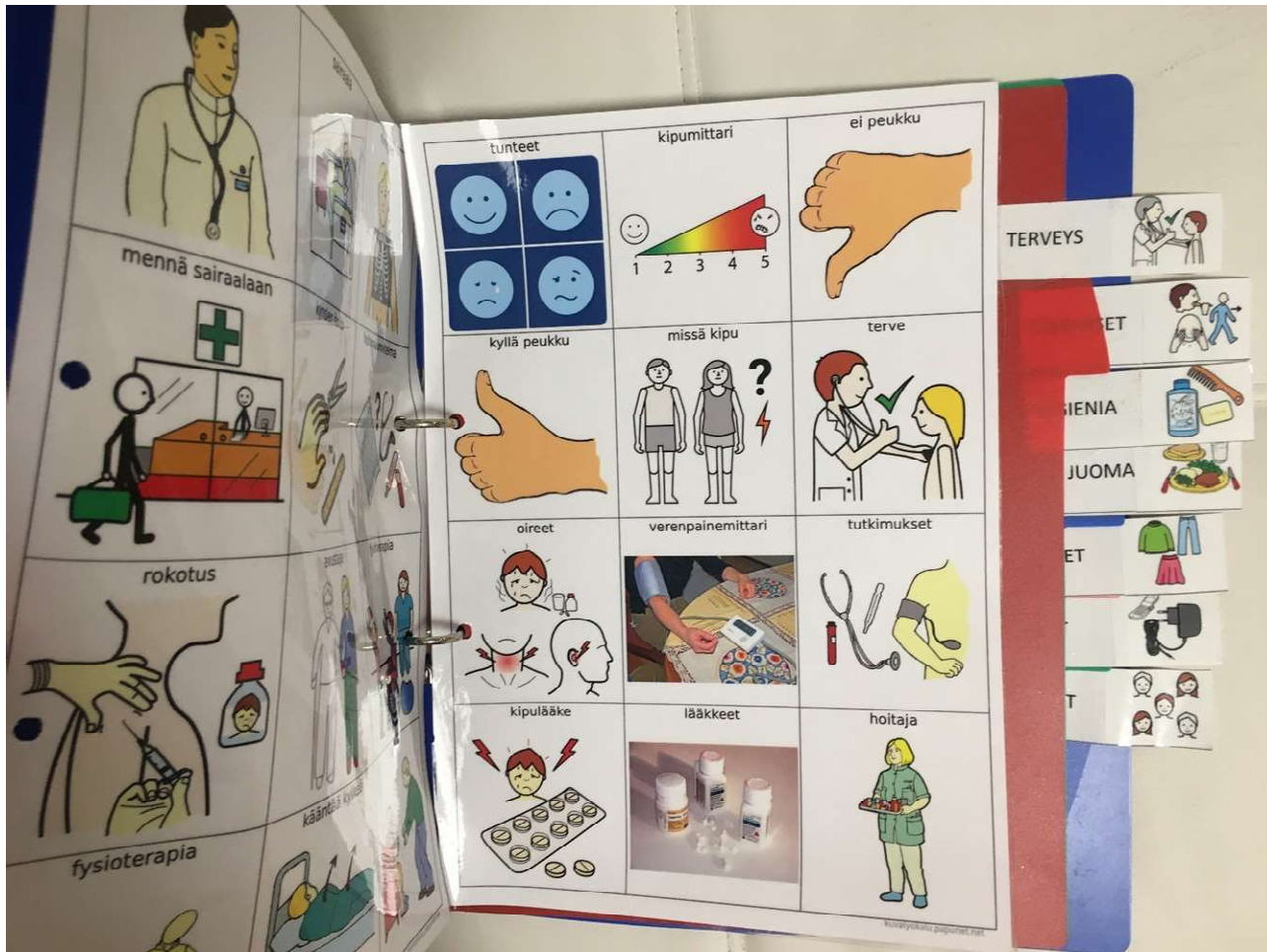

8. Minkälainen kuvakortti olisi sinun mielestäsi hyvä kortti hoitotoimenpiteessä maahanmuuttajataustaisen asukkaan kanssa?

Piirrä tai kerro omiin sanoin.

LIITE 2: Kommunikointikansio

LIITE 3: Kuvakorttikaulanauha

LIITE 4: Kommunikointitaulu

Hampaiden harjaus

Tarvitset harjaksiltaan pehmeän hammasharjan ja fluorihammastahnaa.

Kastele hammasharja.

Lisää fluorihammastahnaa.

Pidä hammasharjasta kiinni kevyellä sormiotteella.

Harjaa kaikki hampaat.

Aseta harja siten, että se koskettaa hampaita ja ientä. Harjaa pienin, edestakaisin liikkein.

YLAHAMPAAIT
ALAHAMPAAIT
ETUHAMPAAIT
TAKAHAMPAAIT
SISÄPINNAT
PURUPINNAT

Syije lopuksi hammastahnajäämät pois.

Huuhtele hammasharja.

Säilytä hammasharja pystyasennossa.

Harjaa hampaita 2-3 min. joka aamu ja iltä.